

ทฤษฎีมูลฐานนิยม

ประเภทของมูลฐานนิยม

จากลักษณะทั่วไปของมูลฐานนิยม (ท๒) ในบทที่ ๒ ทำให้การอ้าง เหตุผลสนับสนุน ความเชื่อแบบมูลฐานนิยมมีทางเป็นไปได้อยู่ ๓ ลักษณะด้วยกันคือ

๑. สำหรับทุกข้อความ P ไม่มีกรณีซึ่ง P เป็นข้อความพื้นฐาน และในการอ้าง เหตุผลสนับสนุนข้อความ P นี้ ไม่มีข้อความพื้นฐานปรากฏอยู่
๒. มีบางข้อความ P ที่เป็นข้อความพื้นฐานและมีบาง P ที่ไม่เป็นข้อความพื้นฐาน และสำหรับทุก P ที่ไม่เป็นข้อความพื้นฐาน การอ้าง เหตุผลสนับสนุนจะไม่มีข้อความพื้นฐานปรากฏอยู่
๓. มีบางข้อความ P ที่เป็นข้อความพื้นฐาน และมีบาง P ที่ไม่เป็นข้อความพื้นฐาน และสำหรับ P ที่ไม่เป็นข้อความพื้นฐาน มีบางข้อความซึ่ง การอ้าง เหตุผลสนับสนุนจะไม่มีข้อความพื้นฐานปรากฏอยู่

นอกจากลักษณะที่เป็นไปได้ของทฤษฎีมูลฐานนิยมเหล่านี้แล้ว สำหรับข้อความ P ซึ่งไม่ใช่ข้อความพื้นฐานและมีการอ้าง เหตุผลสนับสนุนโดยไม่ใช่ข้อความพื้นฐานโดยทั่วไปยังแยกออกได้เป็น ๒ ประเภทใหญ่ ๆ ได้แก่ การถอยกลับแบบไม่มีที่สิ้นสุด (infinite regress) และทฤษฎีความสอดคล้อง (coherence theory)

การถอยกลับแบบไม่มีที่สิ้นสุด (ดูบทที่ ๒) เป็นทฤษฎีที่บอกว่า ในการอ้างเหตุผลสนับสนุนข้อความ เราสามารถหาข้อความมาเป็นเหตุผลสนับสนุนได้เรื่อยไปไม่มีที่สิ้นสุด ความคิดแบบนี้เป็นแบบที่ทั้งผู้นิยมมูลฐานนิยม และผู้นิยมมูลฐานนิยมส่วนใหญ่ไม่ยอมรับ ซึ่งก็มีการให้เหตุผลต่าง ๆ กันไป เช่น ซี.ไอ.จูริสบอกว่า ถ้าการอ้างเหตุผลสนับสนุนข้อความ (P) ใด ๆ สามารถถอยกลับไปได้ไม่มีที่สิ้นสุดแล้วละก็ จะทำให้ค่าความน่าจะเป็นของ P มีค่าเข้าใกล้ศูนย์ (ดูบทที่ ๓) เออเนสท์ โซซา (Ernest Sosa) บอกว่า เหตุผลของหลายคนที่ทำให้ไม่ยอมรับการถอยกลับแบบไม่มีที่สิ้นสุด เหตุผลหนึ่งก็คือ การถอยกลับแบบไม่มีที่สิ้นสุด ไม่สามารถเข้ากับหลักที่ว่า การที่

ข้อความหนึ่ง (Q) เป็นเหตุผลสนับสนุนอีกข้อความหนึ่ง (P) ได้ ข้อความนั้น (Q) ควรจะมีความเพียงพอสำหรับที่จะใช้อ้างเป็นเหตุผลสนับสนุน P ได้ (Sosa 1980 : 548)

อาจมีคนบอกว่า การถอยกลับแบบไม่มีที่สิ้นสุดเป็นการอ้าง เหตุผลสนับสนุนที่เราทำไม่ได้ ถึงแม้ว่าเราจะนั่งให้เหตุผลไปเรื่อย ๆ จนตายก็ไม่ได้แปลว่า เป็นการสิ้นสุดของการอ้างเหตุผลสนับสนุน บี.แอน (B. Aune) บอกว่า เราไม่ควรเข้าใจว่า การถอยกลับแบบไม่มีที่สิ้นสุดหมายถึงการอ้าง เหตุผลสนับสนุนที่มีข้อความ เป็นเหตุผลสนับสนุนต่อไปได้เรื่อย ๆ ไม่มีที่สิ้นสุด เพราะลักษณะเช่นนี้เป็นสิ่งที่คนเราไม่สามารถทำได้ เราควรเข้าใจการถอยกลับแบบไม่มีที่สิ้นสุดว่าจำกัดอยู่แต่ในสิ่งที่คนเราสามารถทำได้ (Cornman 1978 : 236) ข้าพเจ้าคิดว่า ถึงแม้เราจะเข้าใจการถอยกลับแบบไม่มีที่สิ้นสุดตามความคิดของแอน เราก็ยังมีปัญหาได้ว่า ที่คนเราให้เหตุผลได้จริง ๆ นั้น เราถอยกลับไปได้ก็ข้อความ จะบอกได้อย่างไรว่าถอยกลับไปเท่าไรจึงจะพอ นอกจากนี้การหยุดที่ข้อความใดข้อความหนึ่งก็ยิ่งทำให้ข้อความนั้นกลายเป็นข้อความที่ไม่มี การอ้าง เหตุผลสนับสนุนด้วย

ดังนั้น ทางเลือกของทฤษฎีมูลฐานนิยมที่เหลืออยู่ก็คือ ทฤษฎีความสอดคล้อง ทฤษฎีนี้บอกว่าในการอ้าง เหตุผลสนับสนุนจะใช้ข้อความจำนวนจำกัด ข้อความที่ใช้เป็นเหตุผลสนับสนุน (ชุด-Ep) กับข้อความที่มีการอ้างเหตุผลสนับสนุน (P) มีความสัมพันธ์ในลักษณะต่าง ๆ เช่น เป็นวัฏจักร Q เป็นเหตุผลสนับสนุน P R เป็นเหตุผลสนับสนุน Q M เป็นเหตุผลสนับสนุน R และ P เป็นเหตุผลสนับสนุน M หรือ Q เป็นเหตุผลสนับสนุน M ก็ได้ นอกจากจะเป็นแบบวัฏจักรแล้ว ก็อาจมีลักษณะที่ทุกข้อความต่างเป็นเหตุผลสนับสนุนซึ่งกันและกันหมดก็ได้ รูปแบบความสัมพันธ์ของข้อความมีได้นับไม่ถ้วน แต่สิ่งที่สำคัญก็คือมีอย่างน้อยหนึ่งข้อความซึ่งมีการอ้างเหตุผลสนับสนุน โดยใช้ข้อความที่มีการอ้าง เหตุผลสนับสนุนมาก่อนแล้วภายในระบบเดียวกัน

ต่อจากนี้ไปจะเป็นการพิจารณาตัวอย่างของทฤษฎีความสอดคล้อง ๒ ทฤษฎี ได้แก่ ทฤษฎีของคีธ เลอท์เรอร์ (Keith Lehrer) ใน "การอ้าง เหตุผลสนับสนุนอย่างเป็นระบบ : สดคล้องจากความรู้" (Systematic Justification : Selections from Knowledge) และ "วัฏจักรแห่งความรู้" (The Knowledge Cycle) กับทฤษฎีของ ดับเบิลยู. วี. ไควน์ (W. V. Quine) ใน "ความเชื่อที่รับโดยไม่พิจารณาสองประการของประสบการณ์นิยม" (Two Dogmas of Empiricism)

ทฤษฎีความสอดคล้องของ คีธ เลอห์เรอร์

ใน "การอ้าง เหตุผลสนับสนุนอย่างเป็นระบบ : ตัดตอนจากความรู้"^{๒๑} และ "วัฏจักรแห่งความรู้" เลอห์เรอร์ บอกว่า การอ้างเหตุผลสนับสนุนความเชื่อจะเป็นวงกลม ความเชื่อเช่น "เราเห็นบางสิ่งที่สีแดงอยู่เบื้องหน้าเรา" (We see something red before us.) ก็ยังเป็นความเชื่อที่มีความเชื่ออื่นเป็นเหตุผลสนับสนุนซึ่งได้แก่ ความเชื่อที่ว่าประสาทสัมผัสมีโอกาสผิดใต้น้อยมาก เพราะถ้าเราเชื่อว่าประสาทสัมผัสมีโอกาสผิดได้มากแล้ว เราจะไม่เชื่อว่า "เราเห็นบางสิ่งที่สีแดงอยู่เบื้องหน้าเรา"

เลอห์เรอร์บอกว่า ข้อความที่เราจะเชื่อเป็นข้อความซึ่งมีโอกาสดีที่จะเป็นความจริงมากกว่าข้อความอื่น ๆ ซึ่งแย้งกับข้อความที่เราจะเชื่อ เลอห์เรอร์ได้ให้ความหมายของการแย้งกันของข้อความในเทอมของ "ความเกี่ยวข้องเชิงปฏิเสธในขอบเขตจำกัด" (strong negative relevance) ดังนี้

สำหรับ S แล้ว : ข้อความ r มีความเกี่ยวข้องเชิงปฏิเสธในขอบเขตจำกัดกับ P เมื่อและต่อเมื่อ (๑) r มีความเกี่ยวข้องเชิงปฏิเสธกับ P และ (๒) ข้อความย่อย ๆ ซึ่งเป็นสมาชิกของส่วนประกอบทางทฤษฎีของ P สำหรับ S เรียงลำดับกันในข้อความเชื่อให้เลือก ซึ่งมีความสมภาคทางตรรกกับ r โดยข้อความย่อย ๆ ซึ่งอยู่ในข้อความเชื่อให้เลือกที่มีความสมภาคทางตรรกกับ r นี้ เมื่อถูกจัดให้เป็นข้อความเชื่อให้เลือกใหม่ ข้อความเชื่อให้เลือกใหม่เหล่านี้จะไม่มีข้อความใดที่ไม่มีความเกี่ยวข้องกัน P^{๒๒}
(Lehrer 1978 : 297-298)

^{๒๑} เป็นบทความซึ่งตัดตอนมาจาก Keith Lehrer, Knowledge, (London : Oxford University Press, 1974)

^{๒๒} A statement r is strongly negatively relevant to P for S if and only if (i) r is negatively relevant to P and (ii) the disjunction of members in numerical order of the epistemic partition of P for S that is logically equivalent to r, is such that no disjunction of those members is irrelevant to P.

การมีความเกี่ยวข้องเชิงปฏิเสธในขอบเขตจำกัดมีเงื่อนไขอยู่ ๒ ประการ ประการแรกก็คือ การมีความเกี่ยวข้องเชิงปฏิเสธ (negatively relevant) ซึ่งเลอห์เรอร์ได้บอกลักษณะไว้ดังนี้

ข้อความหนึ่งมีความเกี่ยวข้องเชิงปฏิเสธกับข้อความที่สอง เมื่อและต่อเมื่อ ถ้าอยู่ภายใต้เงื่อนไขว่า ข้อความแรกเป็นจริง ข้อความที่สองมีโอกาสที่จะเป็นจริงต่ำกว่าถ้าอยู่ภายใต้เงื่อนไขว่า ข้อความแรกเท็จ^{๒๓} (Lehrer 1978 : 294)

นอกจากนี้ เขายังได้ยกตัวอย่างโดยสมมติว่า ในลอตเตอรี่งวดหนึ่งมีหนึ่งพันใบ และมีเพียงหนึ่งใบ เป็นใบที่ถูกรางวัล ดังนั้น

สมมติฐานที่ว่า ลอตเตอรี่หมายเลขสอง เป็นใบที่ไม่ถูกรางวัลมีความเกี่ยวข้องเชิงปฏิเสธกับสมมติฐานที่ว่า ลอตเตอรี่หมายเลขหนึ่ง เป็นใบที่ไม่ถูกรางวัลนั้น สืบเนื่องมาจาก ถ้าสมมติฐานหลังจริง สมมติฐานแรกมีโอกาสที่จะเป็นจริงต่ำกว่ากรณีซึ่งสมมติฐานหลังเท็จ^{๒๔} (Lehrer 1978 : 294)

ทำให้สรุปได้ว่า การมีความเกี่ยวข้องเชิงปฏิเสธ เป็นคุณสมบัติแบบสมมาตร (symmetric) กล่าวคือ ถ้า A มีความเกี่ยวข้องเชิงปฏิเสธกับ B B ก็มีความเกี่ยวข้องเชิงปฏิเสธกับ A ด้วย ดังนั้น เมื่อพูดว่า "A มีความเกี่ยวข้องเชิงปฏิเสธกับ B" ก็เหมือนกับ "B มีความเกี่ยวข้องเชิงปฏิเสธกับ A" การที่สองข้อความมีความเกี่ยวข้องเชิงปฏิเสธกัน ก็หมายความว่า ถ้าในสองข้อความ (A หรือ B) ภายใต้อันใดเงื่อนไขว่า ข้อความใดข้อความหนึ่งเท็จ อีกข้อความหนึ่งจะมีโอกาสที่จะเป็นจริงสูงกว่าภายใต้เงื่อนไขที่ว่าข้อความที่เท็จนั้นจริง ซึ่งทำให้ความเกี่ยวข้องเชิงปฏิเสธในขอบเขตจำกัดมีคุณสมบัติแบบสมมาตรด้วย

^{๒๓} One statement is negatively relevant to a second if and only if the second statement has a lower chance of being true on the assumption that the first is true than otherwise.

^{๒๔} The hypothesis that the number two ticket is a loser is negatively relevant to the hypothesis that the number one ticket is a loser, because, assuming the truth of the latter statement, the former has less chance of being true than otherwise.

ส่วนเงื่อนไขประการหลัง เลอห์เรอร์กำหนดขึ้นมาเพื่อป้องกันไม่ให้มีการตี เช่น q เป็นข้อความที่ไม่มีความเกี่ยวข้องกับ P และ r เป็นข้อความที่มีความเกี่ยวข้องกับ เซิงปฏิเสธกับ P แต่เป็นไปได้ที่ " q หรือ r " จะเป็นข้อความที่มีความเกี่ยวข้องกับ เซิงปฏิเสธกับ P เพราะ r มีความเกี่ยวข้องกับ เซิงปฏิเสธกับ P โดยถ้า r เป็นจริงซึ่งก็คือ " q หรือ r " เป็นจริง จะทำให้ P มีโอกาสที่จะเป็นจริงต่ำกว่าเมื่อ r เป็นเท็จ ซึ่ง " q หรือ r " อาจเท็จด้วยก็ได้ ถ้า q เท็จ

ดังนั้น ในการพิจารณาข้อความที่แย้งกัน ในบรรดาข้อความที่แย้งกันทั้งหลายต้องมีความเกี่ยวข้องกัน ตามตัวอย่างของ เลอห์เรอร์ในเรื่องลอตเตอรีซึ่งมีอยู่หนึ่งพันใบและมีใบเดียวที่ถูกรางวัล ข้อความที่ว่า "ลอตเตอรีหมายเลขหนึ่งเป็นใบที่ไม่ถูกรางวัล" (r) จะมีความสมภาคทางตรรก (logically equivalent) กับข้อความที่ว่า "ลอตเตอรีหมายเลขสองเป็นใบที่ถูกรางวัล หรือลอตเตอรีหมายเลขสามเป็นใบที่ถูกรางวัล หรือ . . . หรือ ลอตเตอรีหมายเลขพันเป็นใบที่ถูกรางวัล" ข้อความซึ่งได้มาจากข้อความย่อย ๆ ที่เชื่อมด้วย "หรือ" นี้ มีส่วนเกี่ยวข้องทางญาณวิทยา (epistemic partition) กับข้อความที่ว่า "ลอตเตอรีหมายเลขสองเป็นใบที่ไม่ถูกรางวัล" (P) และข้อความย่อย ๆ เหล่านี้ เมื่อถูกจัดให้เป็นข้อความเชื่อมให้เลือกใหม่จะไม่มีข้อความใดที่ไม่มีความเกี่ยวข้องกับ P เลย

เลอห์เรอร์ได้อาศัยมโนภาพ (concept) ของความเกี่ยวข้องกับ เซิงปฏิเสธในขอบเขตจำกัดอธิบายการอ้างเหตุผลสนับสนุนความเชื่อดังต่อไปนี้

S มีการอ้างเหตุผลสนับสนุนอย่างสมบูรณ์ในการเชื่อว่า P เมื่อและต่อเมื่อ ภายใต้ระบบด็อกแซสติกที่ถูกต้องของ S P ถูกเชื่อว่ามีโอกาสที่จะเป็นจริงมากกว่าข้อความที่ปฏิเสธ P หรือมีโอกาสที่จะเป็นจริงมากกว่าข้อความอื่นใดซึ่งแย้งกับ P ^{๒๔} (Lehrer 1978 : 300)

^{๒๔} S is completely justified in believing that P if and only if, within the corrected doxastic system of S , P is believed to have a better chance of being true than the denial of P or any other statement that competes with P .

ข้อความซึ่งแย้งกับ P ก็คือ ข้อความที่มีความเกี่ยวข้องเชิงปฏิเสธในขอบเขตจำกัด กับ P ส่วน "ระบบค็อกแซสติกที่ถูกต้อง" (corrected doxastic system) หมายถึง ชุดของข้อความซึ่ง S มีความเชื่ออยู่ก่อน โดยข้อความเหล่านี้เป็นข้อความที่ S เชื่อ เพราะคิดว่าเป็นข้อความที่มีโอกาสจะเป็นจริงสูงที่สุด ไม่ได้เชื่อเพราะอารมณ์หรือความรู้สึก แต่เป็นความเชื่อที่ใช้เหตุผล

ข้อความที่ควรเชื่อสำหรับเลอห์เรอร์ก็คือ ข้อความที่มีโอกาสจะเป็นจริงมากที่สุด (P) ซึ่ง P นี้สอดคล้องกับความเชื่อซึ่งมีอยู่เดิม (ชุด- E_p) และข้อความในชุด- E_p นี้ก็เป็นข้อความที่มีโอกาสจะเป็นจริงมากกว่าข้อความอื่น ๆ ซึ่งแย้งกับตัวเอง ลักษณะเช่นนี้จะเป็นการถอยไปได้เรื่อย ๆ แต่ในที่สุดจะต้องไปสู่ที่การมีโอกาสจะเป็นจริงมากที่สุด ซึ่งเลอห์เรอร์หมายถึงทฤษฎีความน่าจะเป็นและการกำหนดค่าความน่าจะเป็นให้แก่ข้อความต่าง ๆ ในขั้นต้น คำถามก็คือ การกำหนดค่าความน่าจะเป็นนี้มีการอ้างเหตุผลสนับสนุนได้อย่างไร เลอห์เรอร์ยอมรับว่า ในการใช้ทฤษฎีความน่าจะเป็นอาจมีการกำหนดค่าความน่าจะเป็นในขั้นต้นได้หลายวิธี และในการกำหนดค่าเหล่านี้ อาจเนื่องมาจากหลายประการ เช่น การทดลอง อิทธิพลจากคนอื่น การใช้ความคิดใคร่ครวญ ฯลฯ แต่เลอห์เรอร์ไม่ได้บอกว่า การยอมรับค่าที่ได้กำหนดนี้เป็นการยอมรับตอนไหน ตอนที่ใครสักคนรับ เป็นครั้งแรกในชีวิต หรือตอนที่มีการเปลี่ยนค่าที่ได้กำหนดไว้จากค่าหนึ่งไปสู่อีกค่าหนึ่ง เลอห์เรอร์เพียงแต่บอกว่า ถ้าค่าที่ได้กำหนดไว้ไม่ดีก็ต้องเปลี่ยน ทำให้เข้าใจได้ว่า ตอนที่หึงค่าความน่าจะเป็นที่ใช้อยู่ เราอาจมีเหตุผลได้ว่า เนื่องจากการพยากรณ์ไม่ดี เช่น ค่าที่ใช้บอก P_1 มีความน่าจะเป็นสูงกว่า P_2 ดังนั้น ก็เชื่อว่า " P_1 " ได้ แต่ที่จริงแล้วปรากฏว่า P_1 เท็จ แต่ P_2 จริง ส่วนการยอมรับค่าความน่าจะเป็นใหม่เป็นอีกเรื่องหนึ่ง ไม่เหมือนกับการตั้งค่าเก่า และพอเปลี่ยนค่าใหม่ ความเชื่ออื่น ๆ ที่มีอยู่เดิมก็ต้องได้รับการปรับเพื่อให้เข้ากับค่าความน่าจะเป็นใหม่ด้วย

ถ้าหากทฤษฎีของเลอห์เรอร์เป็นเช่นนี้ ทำให้มีปัญหาคือว่า ทฤษฎีของเขาเป็นทฤษฎีอนุมูลฐานนิยมตาม (ท๒) หรือไม่ เลอห์เรอร์เองยอมรับว่า ทฤษฎีของเขาไม่เป็นมูลฐานนิยม ในแง่ที่ว่า เราสามารถลบลบความเชื่อของเราลงไปสู่ข้อความประเภทข้อความทางประสาทสัมผัส หรือข้อความเกี่ยวกับการรับรู้ (perceptual) ได้ (Lehrer 1977 : 24) แต่ถ้าเราจะพิจารณาทฤษฎีมูลฐานนิยมตาม (ท๑) ทฤษฎีของเลอห์เรอร์ก็น่าจะเป็นทฤษฎีมูลฐานนิยมมากกว่าจะเป็นทฤษฎีอนุมูลฐานนิยม ทฤษฎีของเลอห์เรอร์จะผิดจากทฤษฎีมูลฐานนิยมอื่น ๆ เช่น ทฤษฎีของ

ซีซีลมีก็ตรงที่จุดเริ่มต้นต่างกัน ทฤษฎีของซีซีลมีเริ่มต้นด้วยข้อความเกี่ยวกับการรับรู้ ส่วนทฤษฎีของ เลอท์ เรอร์ เริ่มต้นด้วยทฤษฎีความน่าจะเป็น

ทฤษฎีความสอดคล้องของ คับเปิลยู.วี.โอ.โควน์

ใน "ความเชื่อที่รับโดยไม่พิจารณาสองประการของประสบการณ์นิยม" (Two dogmas of Empiricism) โควน์ได้เสนอทฤษฎีความสอดคล้องไว้ว่า ความเชื่อของเราเป็นระบบข้อความซึ่งเชื่อมโยงติดต่อกันหมด แต่ละคนก็มีความเชื่อหนึ่งระบบ ในแต่ละระบบเมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงที่ข้อความใดข้อความหนึ่งจะกระทบกระเทือนถึงข้อความอื่นที่เหลือทั้งหมด รอบ ๆ ระบบความเชื่อเป็นประสบการณ์ ข้อความที่อยู่ตามขอบของระบบซึ่งอยู่ใกล้กับประสบการณ์มากที่สุดได้แก่ ข้อความที่บอกประสบการณ์ทางประสาทสัมผัส เช่น "ฉันเห็นโต๊ะ" ส่วนข้อความที่อยู่ห่างจากประสบการณ์มากที่สุด ซึ่งอยู่ตรงกลางของระบบได้แก่ ข้อความที่เป็นกฎทางตรรกวิทยา ข้อความที่เป็นทฤษฎีทางฟิสิกส์ และข้อความที่พูดถึงภววิทยา (ontology) ข้อความที่อยู่ใกล้ประสบการณ์มากที่สุดจะเป็นข้อความที่เปลี่ยนง่ายที่สุด ข้อความที่อยู่ห่างจากประสบการณ์มากเท่าไรก็จะยิ่ง เปลี่ยนยากขึ้น เพราะการเปลี่ยนแปลงที่ข้อความซึ่งอยู่ใกล้ประสบการณ์จะกระทบกระเทือนต่อทั้งระบบน้อยกว่าการเปลี่ยนแปลงที่ข้อความซึ่งอยู่ห่างจากประสบการณ์มากกว่า แต่อย่างไรก็ตาม ไม่ว่าจะ เป็นข้อความที่เปลี่ยนยากหรือเปลี่ยนง่าย เราอาจไม่ยอมเปลี่ยนแปลงก็ได้ เช่น เรามีความเชื่ออยู่ก่อนว่า "กาทุกตัวสีดำ" แล้วเราไปพบกาสีชมพู และเราจะไม่เชื่อข้อความที่ว่า "ฉันเห็นกาสีชมพู" ก็ได้โดยบอกว่า "มันไม่ใช่กา" หรือบอกว่ากำลังถูกหลอก เพื่อที่เราจะยังเชื่ออยู่ได้ว่า "กาทุกตัวสีดำ" ไม่ต้องเปลี่ยนความเชื่อเป็น "มีกาบางตัวสีไม่ดำ"

ความคิดเห็นของโควน์ในเรื่องเกี่ยวกับความเชื่อนี้ ข้าพเจ้าคิดว่าเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจริง มีตัวอย่างจริงที่เกิดขึ้นหลายตัวอย่าง เช่น การให้เหตุผลของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ในเรื่อง การเห็นผี ในระหว่างวันที่ ๗ ถึงประมาณวันที่ ๑๓ พฤษภาคม ๒๕๑๔ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ได้ป่วย เป็นโรคตับอ่อนอักเสบ ขณะที่กำลังมีอาการหนักมาก มีอยู่ครั้งหนึ่งได้เห็นญาติ พี่น้อง พ่อแม่ ตลอดจนพระบรมวงศานุวงศ์ทั้งหลายที่สิ้นพระชนม์และตายไปแล้ว เข้ามายืนอยู่เต็มห้องปะปนอยู่กับบุคคลที่ยัง เป็นอยู่ เช่นนายแพทย์และพยาบาล ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช เชื่อว่าที่เห็นคนตายนั่นไม่จริง เป็นภาพลวงตา โดยให้เหตุผลว่ามาจากความป่วยไข้และความที่เคยมีประสบการณ์รับรู้เรื่องราวต่าง ๆ มากมาย ทำให้ปรุงแต่งได้เรื่อง (ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ๒๕๒๐ : ๑๙๓-๑๙๒) ตัวอย่างนี้เป็นตัวอย่างของผู้ที่มีความเชื่ออยู่ก่อนว่าไม่มีผีและไม่ต้องการจะเชื่อว่ามีผี แต่

ในทางกลับกัน ถ้าเป็นคนอื่น คนที่มีความเชื่อว่ามีผี การที่ได้เห็นคนที่ตายไปแล้วมาปรากฏ
เช่นนี้ เขาจะเชื่อว่าเขาเห็นผี นอกจากนี้ยังเป็นข้อสนับสนุนว่ามีผีอีกด้วย หรือแม้แต่คนที่มีความ
เชื่ออยู่ก่อนว่าไม่มีผี เมื่อมาประสบการณืเช่นนี้เขาอาจยอมเชื่อว่าเขาเห็นผีก็ได้ ซึ่ง
จะกระทบกระเทือนกับความเชื่อเดิมว่าไม่มีผี ทำให้เปลี่ยนเป็นเชื่อว่ามีผี

ในวิทยาศาสตร์สาขากลศาสตร์ควอนตัม (Quantum Mechanics) ก็มีผลกระทบ
กระเทือนบางอย่างต่อกฎตรรกวิทยาซึ่งเรายอมรับกันอยู่ทั่วไป กล่าวคือ ตรรกวิทยาควอนตัม
(Quantum Logic) บอกว่า "p และ (q หรือ r)" ไม่สมภาค (equivalent) กับ
"(P และ q) หรือ (p และ r)" ขณะที่ตรรกวิทยาที่เราใช้กันอยู่บอกว่่าทั้งสองข้อความมี
ความสมภาคกัน

มีการทดลองซึ่งเป็นที่รู้จักกันทั่วไปได้แก่ "การทดลอง ๒-ช่อง" (2-slit
experiment) เป็นการทดลองโดยให้อนุภาคผ่านช่องเล็ก ๆ สองช่องไปกระทบกับโฟโตกราฟิก-
เพลท (photographic plate) ตามกลศาสตร์แบบเดิม (Classical Mechanics)
ความน่าจะเป็นที่อนุภาคจะผ่านช่องที่หนึ่งหรือช่องที่สองแล้วไปกระทบกับโฟโตกราฟิกเพลทจะเท่ากับ
ครึ่งหนึ่งของความน่าจะเป็นที่อนุภาคจะผ่านช่องที่หนึ่งแล้วไปกระทบกับโฟโตกราฟิกเพลทบวกกับ
ครึ่งหนึ่งของความน่าจะเป็นที่อนุภาคจะผ่านช่องที่สองแล้วไปกระทบกับโฟโตกราฟิกเพลท

- ให้ A_1 : ช่องที่ ๑
- A_2 : ช่องที่ ๒
- R : โฟโตกราฟิกเพลท
- $P(A_1, R)$: ความน่าจะเป็นที่อนุภาคจะผ่าน A_1 แล้วกระทบ R
- $P(A_2, R)$: ความน่าจะเป็นที่อนุภาคจะผ่าน A_2 แล้วกระทบ R
- $P(A_1 \text{ หรือ } A_2, R)$: ความน่าจะเป็นที่อนุภาคจะผ่าน A_1 หรือ A_2 แล้วกระทบ R

ตามกลศาสตร์แบบเดิม ; $P(A_1 \text{ หรือ } A_2, R) = \frac{1}{2} P(A_1, R) + \frac{1}{2} P(A_2, R)$

พิสูจน์ $P(A_1 \text{ หรือ } A_2, R) = P[(A_1 \text{ หรือ } A_2) \text{ และ } R] / P(A_1 \text{ หรือ } A_2)$ (1)

$= P[(A_1 \text{ และ } R) \text{ หรือ } (A_2 \text{ และ } R)] / P(A_1 \text{ หรือ } A_2)$ (2)

$= [P(A_1 \text{ และ } R) / P(A_1 \text{ หรือ } A_2)] + [P(A_2 \text{ และ } R) / P(A_1 \text{ หรือ } A_2)]$

$$\begin{aligned}
 &\text{แต่ } P(A_1) = P(A_2) \\
 \therefore & P(A_1 \text{ หรือ } A_2) = 2P(A_1) = 2P(A_2) \\
 \text{ดังนั้น } & P(A_1 \text{ และ } R) / P(A_1 \text{ หรือ } A_2) = P(A_1 \text{ และ } R) / 2P(A_1) \\
 & = \frac{1}{2} P(A_1, R) \\
 \text{เช่นเดียวกัน } & P(A_2 \text{ และ } R) / P(A_1 \text{ หรือ } A_2) = \frac{1}{2} P(A_2, R) \quad \text{ด้วย} \\
 \therefore & P(A_1 \text{ หรือ } A_2, R) = \frac{1}{2} P(A_1, R) + \frac{1}{2} P(A_2, R) \quad (3)
 \end{aligned}$$

แต่ตามผลการทดลองไม่ได้ผลเช่นเดียวกับ (3) ซึ่งกลศาสตร์ควอนตัมจะบอกว่า (3) เป็นการใช้เหตุผลผิด (fallacy) เพราะตามตรรกวิทยาควอนตัมไม่สามารถสรุปจาก (1) มา (2) ได้ ปัญหาที่คือจะยอมรับตรรกวิทยาควอนตัมหรือจะยังยอมรับตรรกวิทยาแบบเดิมอยู่ ถ้าจะยังยอมรับตรรกวิทยาแบบเดิมอยู่ ก็ต้องหาทางอธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น ซึ่งคนที่ยังยอมรับตรรกวิทยาแบบเดิมจะให้เหตุผลว่า เป็นเพราะอนุภาคผ่านได้ทั้งสองช่องพร้อม ๆ กัน หรืออนุภาคเองชอบช่องใดช่องหนึ่ง หรืออนุภาคที่ผ่านช่องที่หนึ่ง "รู้" ว่าช่องที่สองเปิดและอนุภาคจะมีพฤติกรรมที่ต่างกันไปเมื่อปิดช่องที่สอง (Putnam 1979 : 180-181)

นอกจากนี้ การวิเคราะห์ประวัติศาสตร์ของโทมัส กูห์น (Thomas Kuhn) ใน "โครงสร้างการปฏิวัติของวิทยาศาสตร์" (The Structure of Scientific Revolution) ก็เป็นข้อสนับสนุนทฤษฎีของไควนในแง่ที่ว่า การเปลี่ยนแปลงทฤษฎีในวิทยาศาสตร์ เช่นจากนิวตันมาไอสไตน์ จากทอเลมีมาคอปเปอร์นิคัส ไม่ได้เป็นไปในลักษณะที่เรามีความรู้เพิ่มมากขึ้น แต่เป็นการเปลี่ยนกรอบของความคิด การตีความประสบการณ์ตกอยู่ภายใต้กรอบของทฤษฎี ไม่มีการเข้าใจประสบการณ์ได้ลอย ๆ โดยไม่มีทฤษฎีอยู่เบื้องหลัง การเปลี่ยนแต่ละทฤษฎีกินเวลานานเป็นชั่วอายุคน แต่ก็ไม่ใช่ทุกคนจะเชื่อทฤษฎีใหม่หมด คนที่เชื่อทฤษฎีเก่าอยู่ก็ยังมี

ข้อความความเชื่อทั้งหมดในระบบความเชื่อของแต่ละคนเชื่อมโยงถึงกันหมด เป็นผลให้เมื่อมีการพบกับประสบการณ์ที่ขัดแย้งจะเกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งระบบ เพื่อให้สอดคล้องกัน ซึ่งในการเปลี่ยนแปลงนี้เราสามารถเลือกได้ว่าจะเปลี่ยนอย่างไร อาจจะเปลี่ยนมากหรือเปลี่ยนน้อย หรือเมื่อมีประสบการณ์บางอย่างซึ่งทำให้มีข้อความที่อาจจะขัดแย้งกับระบบความเชื่อของเรา ถ้าเราไม่ยอมให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายในระบบความเชื่อของเราก็ได้ โดยการอธิบายประสบการณ์ให้เข้ากับระบบความเชื่อของเรา ทั้งหมดนี้เป็นไปตามทฤษฎีการอ้างเหตุผลสนับสนุน

ของไควน์ ซึ่งในการอ้างเหตุผลสนับสนุนข้อความภายในแต่ละระบบ แต่ละข้อความจะอาศัยซึ่งกันและกัน เป็น เหตุผลสนับสนุน

การอ้างเหตุผลสนับสนุนที่เป็นอยู่กับการอ้างเหตุผลสนับสนุนที่ควรเป็น

สิ่งที่ไควน์แสดงให้เห็นนั้น แตกต่างจาก ลูวิส ซีซิลล์ และเลอท์เรอร์ ทั้งลูวิส ซีซิลล์ และเลอท์เรอร์ ต่างก็พูดถึงทฤษฎีการอ้างเหตุผลสนับสนุนความเชื่อในแง่ของ "ควร" กล่าวคือ เป็นการพยายามแสวงหาว่าการอ้างเหตุผลสนับสนุนความเชื่อนั้นควรเป็นอย่างไร แต่สำหรับไควน์ไม่มีสิ่งที่เรียกว่า "ควร" มีแต่สิ่งที่เป็นอยู่ การอ้างเหตุผลสนับสนุนความเชื่อเช่นนี้เป็นสิ่งที่คนเราใช้กันอยู่ แต่ทั้งนี้ไม่ได้หมายความว่าไควน์มีความเห็นแบบวิมตินิยม (scepticism) เพราะไม่ใช่ว่าเมื่อคนเราเชื่ออะไรก็เชื่อไปอย่างนั้นเอง สำหรับไควน์ คนเราจะเชื่อในสิ่งที่สอดคล้องกับความเชื่ออื่น ๆ อย่างเป็นระบบที่สมเหตุสมผล